

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2001 vp

Hallituksen esitys menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä kesäkuuta 2000 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 80/2000 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi rikoslain 2 luvun 16 §:n muuttamisesta (LA 144/2000 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 15 päivänä marraskuuta 2000.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 33/2000 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeusministeriö
- eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jaakko Jonkka
- hallitusneuvos Kristiina Pajala, maa- ja metsätalousministeriö
- oikeusneuvos Markku Arponen, korkein oikeus
- presidentti Jussi Kivinen, Kouvolan hovioikeus

- käräjätuomari Jukka Halme, Vantaan käräjäoikeus
- valtiosyyttäjä Jukka Rappe, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- rikosylitarkastaja Jari Liukku, keskusrikospoliisi
- kihlakunnanvouti Yrjö Forsberg, Helsingin kihlakunnan ulosottovirasto
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- toiminnanjohtaja Risto Rydman, Suomen Eläinsuojeluyhdistys SEY
- eläinlääkäri Henry Forsström
- professori Pekka Koskinen
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Pekka Viljanen.

Viitetiedot

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi rikoslain 8 luvun 7 ja 12 §:ää, jotka koskevat menettämisseuraamuksen vanhentumista. Samoja pykäläiä on ehdotettu muutettavaksi myös aikaisemmin annetussa hallituksen esityksessä rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi (HE 27/1999 vp). Eduskunta on antanut esityksestä vastauksen, johon sisältyvät lakiehdotukset tasavallan presidentti on jättänyt vahvistamatta. Menettämisseuraamusten vanhentumista koskevat säännökset on tarkistettava ja sovitettava yhteen rikoslain 8 luvun säännösten kanssa käsiteltäessä 27.4.2001 annettua hallituksen esitystä rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi (HE 45/2001 vp).

Valiokunnan käsiteltävänä on samanaikaisesti lausunnon antamista varten hallituksen esitys laeiksi tietoyhteiskunnan palvelujen suojasta sekä rikoslain 38 luvun ja eräiden viestintälakien muuttamisesta (HE 146/2000 vp). Menettä-

misseuraamusta koskevien säännösten yhteensovittamiseksi valiokunta on päättänyt antaa lausunnon liikennevaliokunnalle sen jälkeen, kun tämä mietintö on valmistunut.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslakiin otetaan uusi 10 luku, johon sisältyisivät menettämisseuraamuksia koskevat soveltamisalaltaan yleiset säännökset. Samalla ehdotetaan, että valtaosa niin rikoslain kuin sen ulkopuolisenkin lainsäädännön menettämissäännöksistä kumotaan. Nykyiset menettämisseuraamuksia koskevat säännökset ovat epäyhtenäisiä, eivätkä ne vastaa rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttuja yleisiä periaatteita.

Rikoslain 10 luvussa säädettäisiin rikoksen tuottaman hyödyn, rikosentekovälineen, rikoksen tuotteen ja rikoksen kohteena olleen omaisuuden menettamisestä sekä toissijaisesta arvon menettamisestä. Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös säännökset menettämisseuraamuksen määräämisen yleisistä edellytyksistä.

Luvussa säädettäisiin niin ikään menettämisen rajoituksista sekä menettämisseuraamuksen tuomitsematta jättämisestä. Luvussa on myös säännökset rikoksen tuottaman hyödyn ja sitä vastaavan vahingonkorvauksen suhteesta sekä vakuusoikeuden haltijan suojasta.

Nykyisin menettämisseuraamus tuomitaan virran puolesta. Ehdotuksen mukaan se tuomitaisiin vain syyttäjän tai muun siihen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tai eräissä tapauksissa asianomistajan vaatimuksesta. Syyttäjälle eh-

dotetaan annettavaksi oikeus jättää menettämisaatimus esittämättä tietyissä tapauksissa.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi uudenlainen säännös laajennetusta hyödyn menettämisestä. Yleensä hyödyn menettäminen edellyttää, että on näytetty toteen rikos, siitä tullut hyöty ja kuka rikoksesta on hyötynyt. Laajennettu hyödyn menettäminen olisi puolestaan mahdollista, kun on tehty törkeä rikos taloudellisen hyödyn saamiseksi. Tällöin voitaisiin tuomita menetetyksi myös muuta omaisuutta kuin mikä on osoitettu rikoksella saaduksi, jollei saateta todennäköiseksi, että omaisuus on saatu laillisesti.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoite

Lakialoitteessa ehdotetaan (LA 144/2000 vp), että rikoslain 2 luvun 16 §:ään lisätään uusi 4 momentti, jonka mukaan törkeään rattijuopumukseen syyllistyneen moottoriajoneuvo tai sen arvo on tuomittava menetetyksi valtiolle, jos törkeään rattijuopumukseen syyllistyneen aiheuttamassa liikenneonnettomuudessa joku ulkopuolinen kuolee tai saa pysyvän vaikean ruumiinvamman.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Menettämisseuraamuksia koskevien säännösten uudistaminen on osa rikoslain kokonaisuudistusta. Nykyiset säännökset ovat osittain vanhentu-

neita, sijaitsevat hajallaan erityislaeissa eivätkä ole aina sisällöllisesti keskenään johdonmukaisia. Menettämisseuraamuksia koskevien soveltamisalaltaan yleisten säännösten keskittäminen

rikoslain uuteen 10 lukuun on selkeä ja tarkoituksenmukainen ratkaisu. Uusia yleissäännöksiä sovelletaan sekä rikoslain että sen ulkopuolisten rangaistussäännösten yhteydessä. Tämän takia ei ole tarpeen sisällyttää eri lakeihin menettämisseuraamuksia koskevia viittaussäännöksiä. Erityissäännökset ovat tarpeellisia vain silloin, kun on perusteltua syytä poiketa yleissäännöksistä. Lainsäädännön selkeyden vuoksi nyt omaksuttua sääntelytekniikkaa on vastaisuudessa noudatettava johdonmukaisesti.

Esityksen merkittävin uudistus on säännös laajennetun hyödyn menettämisestä. Valiokunta piti seuraamusta tarpeellisena vahvan, huomattavaa taloudellista hyötyä tuottavan rikollisuuden, erityisesti huumausainerikollisuuden, johdosta.

Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rikoslain muuttamisesta

8 luku. Vanhentumisesta

7 §. Pykälässä säädetään menettämisseuraamuksen vanhentumisesta. Voimassa olevan ja ehdotetun säännöksen mukaan menettämisseuraamusta ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Kuitenkin nykyisin menettämisseuraamusta koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika on viisi vuotta. Säännöksellä on merkitystä niissä rikoksissa, joiden syyteoikeus vanhentuu kahdessa vuodessa. Valiokunta ehdottaa, ettei menettämisseuraamuksen erityisestä vanhentumisajasta luovuta, vaan sitä koskeva säännös lisätään pykälään. Ehdotus vastaa valiokunnan aikaisemmin ehdottamaa ja eduskunnan hyväksymää säännöstä, joka sisältyy eduskunnan vastauksessa olevaan lakiin, jonka tasavallan presidentti on jättänyt vahvistamatta (LaVM 1/2001 vp — HE 27/1999 vp ja EV 6/2001 vp).

12 §. Valiokunta ehdottaa pykälän sanamuodon kielellistä täsmentämistä.

10 luku. Menettämisseuraamuksista

1 §. *Menettämisseuraamuksen yleiset edellytykset.* Pykälän 2 momentin mukaan menettämisseuraamus voidaan määrätä myös silloin, kun teon tekijä on alle 15-vuotias tai syntyakeeton taikka rangaistusvastuusta vapaa. Momentin perusteluiden mukaan oikeushenkilö voidaan tuomita menettämisseuraamukseen, vaikka ketään yksittäistä rikoksenteikijää ei rangaistukseen tuomittaisikaan. Tämä ei kuitenkaan ilmene momentista, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa tätä koskevan säännöksen lisäämistä momentin uudeksi 3 kohdaksi.

2 §. *Hyödyn menettäminen.* Pykälän 3 momentissa säädetään hyötykonfiskaation ja vahingonkorvauksen suhteesta. Momentin mukaan hyötyä ei tuomita menetetyksi siltä osin kuin se on palautettu tai tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Säännöksen perusteluiden mukaan tarkoitus on, ettei hyötyä konfiskoida myöskään silloin, kun se on jo tuomittu suoritettavaksi loukatulle (s. 22/II). Valiokunta ehdottaa, että säännöstä täsmennetään vastaamaan perusteluista ilmenevää tarkoitusta.

3 §. *Laajennettu hyödyn menettäminen.* Pykälässä säädetään rikollisella toiminnalla saadun hyödyn uudenlaisesta menettämisseuraamuksista. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut pykälää perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan ja 8 §:ssä vahvistetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan on selvää, ettei perustuslain 15 §:n 1 momentin säännös anna suojaa henkilön rikoksella hankkimalle tai hänen rikolliseen toimintaansa välittömästi liittyvälle omaisuudelle. Toisaalta perustuslaki ja erityisesti sen perusoikeussäännökset asettavat rajoja sille, mitä tekoja lailla voidaan säätää rangaistaviksi ja millaisia rangaistus- tai muita seuraamuksia rikoksiin voidaan liittää. Rikoksen tuottama hyöty tuomitaan valtiolle menetetyksi,

koska rikoksen tekeminen ei saa olla taloudellisesti kannattavaa. Perustuslakivaliokunta pitää siten ehdotettuja säännöksiä laajennetusta hyödyn menettämisestä perusteiltaan hyväksyttävänä.

Omaisuuksien suojaan liittyvän sääntelyn täsmällisyyden kannalta perustuslakivaliokunta pitää puutteellisenä, että laajennetun hyötykonfiskaation kohteena olevan omaisuuden rajaukset eivät käy ilmi asiaa koskevasta pääsäännöstä. Menettämisseuraamus näyttää 1 momentin sanamuodon mukaan voivan kohdistua myös laillisesti hankittuun tai kertyneeseen omaisuuteen.

Perustuslakivaliokunnan mukaan perusoikeuksia ei pidä sanonnallisestikaan kaventaa säännöksissä enempää kuin on välttämätöntä. Rikosoikeudellisen sääntelyn yhteydessä on lisäksi otettava huomioon perustuslain 8 §:ssä vahvistetusta rikosoikeudellisesta legaliteettiperiaatteesta johtuvat täsmällisyyden ja tarkkuuden vaatimukset. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunnan mielestä 1 momenttia on täsmennettävä vastaamaan paremmin ehdotuksen pääasiallista tarkoitusta. Säännöksestä tulee ilmetä, että seuraamuksen tuomitsemiseen johtavan menettelyn kohteena voi olla vain sellainen omaisuus, joka on hankittu rikoksella tai jonka tällaista alkuperää on perusteltua syytä epäillä.

Perustuslakivaliokunta toteaa, ettei käännetty todistustaakka ole varauksitta sopusoinnussa perustuslain 21 §:n 2 momentissa tarkoitetun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin sisältyvän sen vaatimuksen kanssa, jonka mukaan henkilöllä on oikeus tulla pidetyksi syyttömänä, kunnes syyllisyys on laillisesti näytetty toteen. Ehdotettu säännös käännetystä todistustaakasta ei kuitenkaan koske henkilön syyllisyyttä, vaan hänen hallussaan olevan omaisuuden alkuperää. Ehdotusta voidaan perustuslakivaliokunnan mukaan pitää todistustaakan jakoa koskevien yleisten periaatteiden mukaisena. Tietyn omaisuuden omistussuhteista ja alkuperästä voi yleensä parhaiten esittää näyttöä se, jonka hallusta omaisuus on tavattu. Vastaajan oikeusturvan kannalta perustuslakivaliokunta katsoo olevan syytä korostaa, ettei todistustaakkaa pidä siirtää vastaajalle, ellei omaisuuden rikollista alkuperää

koskeva väite ole objektiivisesti arvioiden perusteltu ja riittävin tosiseikoin tuettu. Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että todistustaakan siirtymisen kynnyksen asetetaan menettämisseuraamuksen tuomitsemista harkittaessa riittävän korkealle ja ettei menettelyssä aseteta kohtuuttomia vaatimuksia sille, milloin vastaajan katsotaan saattaneen omaisuuden laillisen alkuperän todennäköiseksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon ja kuulemiensa asiantuntijoiden tekemien huomautusten johdosta lakivaliokunta ehdottaa pykälän muuttamista. Valiokunta ehdottaa, että käännetystä todistustaakasta luovutaan, jolloin todistustaakka on tavanomaiseen tapaan syyttäjällä. Jotta laajennettua hyödyn menettämisestä voidaan käyttää riittävän tehokkaasti, syyttäjän näyttövelvollisuutta ei aseteta yhtä korkealle kuin mitä edellytetään rangaistuksen tuomitsemiseen vaadittavalta näytöltä. Valiokunta ehdottaa 1 momentin täsmennämistä myös siten, että siitä ilmenee, millä tavoin saatu omaisuus voi olla menettämisseuraamuksen kohteena.

Pykälän 1 momentissa ei aseteta minkäänlaisia teon vakavuutta tai laatua koskevaa vaatimusta rikokselle, jolla omaisuus on saatu. Sääntelyn avoimuus saattaisi olla ongelmallista. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa momentin täydentämistä vaatimuksella, jonka mukaan omaisuuden on syytä olettaa olevan kokonaan tai osaksi peräisin rikollisesta toiminnasta, jota ei ole pidettävä vähäisenä. Momentin lopussa mainitun rikollisen toiminnan on oltava vakavuudeltaan samaa luokkaa kuin momentin alussa lueteltujen rikosten, joiden perusteella säännöksen soveltamiseen ryhdytään.

Laajennettu hyödyn menettäminen voidaan kohdistaa myös 2 momentissa mainittuun tahtoon, jos on syytä olettaa, että omaisuus on siirretty sille. Näyttökynnyksen on sama kuin takavariikon edellytyksiä koskevan pakkokeinolain 4 luvun 1 §:ssä. Perusteluiden mukaan (s. 25/II) laajennettu hyödyn menettämisseuraamus on tarkoitettu käytettäväksi vain silloin, kun kysymyksessä on hyödyn kätkeminen, saattaminen täytäntöönpanon ulottumattomiin tai muu vastaavanlainen peruste. Tämä rajoitus ei kuiten-

kaan ilmene säännöksestä. Valiokunta ehdottaa, että momenttia täydennetään siirron tarkoitusta koskevalla vaatimuksella.

Ehdotetun 3 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan menettämisseuraamusta ei kuitenkaan tuomita, jos vastaaja saattaa todennäköiseksi, että omaisuus on saatu laillisesti. Edellä valiokunta on ehdottanut, että käännetystä todistustaakasta luovutaan ja näyttövelvollisuus asetetaan syyttäjälle. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa momentin ensimmäisen virkkeen poistamista.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty kysymys, mikä vaikutus aikaisemalla lainvoimaisella menettämisseuraamusta koskevalla tuomiolla on laajennettuun hyödyn menettämiseen. Saadun selvityksen mukaan aikaisemman tavanomaista hyötyä koskevan tuomion oikeusvoima ei aseta estettä laajennetun hyödyn menettämislle uudessa oikeudenkäynnissä. Ehdotetussa rikoslain 10 luvun 2 ja 3 §:ssä on kysymys eri konfiskaatiolajeista. Tällöin oikeusvoima ei aseta estettä uuden vaatimuksen esittämislle. Aikaisemmassa 10 luvun 2 §:n mukaisen vaatimuksen hylkäävässä tuomiossa ei ole lausuttu mitään niistä omaisuuseristä, joiden konfiskointia uudessa oikeudenkäynnissä vaaditaan 10 luvun 3 §:n perusteella.

Tavanomaisesta poiketen esityksen perusteissa kehoitetaan soveltamaan säännöstä aina varoen ja perusteellisesti harkiten (s. 15/I). Seuraamusta ei ole myöskään tarkoitettu tavanomaisiin omaisuuseriin (s. 25/I). Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota perusteluissa lausuttuun ja kehoitetaan vielä harkitsemaan pykälän lainsäädäntötekniisiä yksityiskohtia samoin kuin sen suhdetta tavanomaiseen rikoshyödyn menettämistä koskevaan 2 §:ään.

Lakivaliokunta on harkinnut tarkoin perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyjä huomautuksia ja kuulemiensa asiantuntijoiden mielipiteitä. Kyseessä on uudentyyppinen menettämisseuraamussäännös, johon on suhtauduttu kriittisesti. Tämän tyyppisiä säännöksiä sisältyy kuitenkin useiden muiden maiden lainsäädäntöön ja se on tarpeellinen myös Suomessa vakavan, merkittävää taloudellista hyötyä tuottavan rikol-

lisuuden torjumiseksi ja hyötykonfiskaation tehostamiseksi. Koska säännökseen on suhtauduttu poikkeuksellisen varauksellisesti ja sen perusteluissa kehoitetaan soveltamaan sitä erityisen harkitsevaisesti, valiokunta pitää välttämättömänä, että säännöksen soveltamiskäytäntöä seurataan tarkoin ja ryhdytään toimenpiteisiin mahdollisten epäkohtien johdosta. Valiokunta esittää asiaa koskevan lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

5 §. *Muun omaisuuden menettäminen.* Valiokunta ehdottaa 2 momentin täsmentämistä siten, että sen alussa olevan 1 momenttia koskevan viittauksen sijasta mainitaan menettämisseuraamuksen kohteena olevat esineet ja omaisuus.

7 §. *Menettämisseuraamuksen raukeaminen.* Tuomioistuini voi 1 momentin mukaan määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos omaisuuden tehdään tarvittavat muutokset tai sen suhteen menetellään tuomioissa mainitulla tavalla, joka tekee menettämisseuraamuksen tarpeettomaksi. Säännöksen sanamuoto jättää avoimeksi sen, voidaanko asia ratkaista erillisessä oikeudenkäynnissä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksen täsmentämistä siten, että siitä ilmenee, että asia ratkaistaan menettämiskaatumuksen yhteydessä.

8 §. *Arvon menettäminen.* Valiokunta ehdottaa 3 momenttiin kielellistä tarkistusta.

40 luku. *Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista*

4 §. *Menettämisseuraamus.* Pykälässä oleva ensimmäinen viittaus on tarkistettava koskemaan luvun 1—3 §:ää.

46 luku. *Säännöstelyrikoksista ja salakuljuttuksesta*

1 § (*Uusi*). *Säännöstelyrikos.* Pykälän 11 kohdassa säädetään rangaistavaksi Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa pääomien liikkuvuutta, maksuja tai muita taloudellisten suhteiden keskeyttämistä tai vähentämistä koskevissa Euroopan yh-

teisön perustamissopimuksen 73 g tai 228 a artiklan nojalla annetuissa asetuksissa säädetyn tai mainittujen säädösten nojalla annetun säännöstelymääräyksen rikkominen ja sen yrittäminen.

Perustamissopimuksen artiklojen numerointi on muuttunut Amsterdamin sopimuksen tultua voimaan. Koska valiokunta ehdottaa artiklaviittausten ajantasaistamista 8. lakiehdotuksen yhteydessä, on myös rikoslaisissa olevat artiklaviittaukset syytä korjata koskemaan perustamissopimuksen 60 ja 301 artiklaa. Ehdotetun muutoksen johdosta lain johtolausetta on tarkistettava.

6. Laki ydinenergialain 73 §:n muuttamisesta

Lain 73 §:n 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi arvokonfiskaatiota koskeva säännös, jolloin menettämisseuraamukseen sovelletaan rikoslain 10 luvun yleisiä säännöksiä. Koska momentin 4 kohtaa on muutettu lailla 738/2000, on kohdan sanamuotoa ja lain johtolausetta tarkistettava.

8. Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä annetun 4 §:n muuttamisesta

2 a § (Uusi). Pykälän 1 momentti sisältää viittauksen EY:n perustamissopimuksen artikloihin 73 g ja 228 a. Perustamissopimuksen artiklojen numerointi on muuttunut Amsterdamin sopimuksen tultua voimaan. Sen johdosta valiokunta ehdottaa, että artiklaviittaukset korjataan koskemaan perustamissopimuksen 60 ja 301 artiklaa.

Momentissa säädetään myös siitä, että artiklojen nojalla annettujen asetusten täytäntöönpanosta annetaan tarkempia määräyksiä valtioneuvoston päätöksellä. Määräykset voivat hallituksen esityksen (HE 262/1996 vp) perusteluiden mukaan koskea poikkeuslupien myöntämisessä noudatettavaa menettelyä tai pakotteiden noudattamisen valvontaa. Esimerkit osoittavat, että säännöksessä tarkoitetaan normipäätöksiä, joista nykyisen perustuslain mukaan voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuk-

sella aikaisemman valtioneuvoston päätöksen sijasta. Tässä yhteydessä momentissa käytetään aikaisemmin käytettyä ilmaisua "määräyksiä". Valiokunta ehdottaa, että momenttiin tehdään myös nämä tarkistukset.

Koska valiokunta ehdottaa 2 a §:ää muutettavaksi, on lain nimikettä ja johtolausetta tarkistettava.

4 §. Pykälän mukaan rangaistus viranomaisen antaman säännöstelymääräyksen rikkomisesta tai sen yrittämisestä sekä Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan pääomien liikkuvuutta, maksuja tai muita taloudellisten suhteiden keskeyttämistä tai vähentämistä koskevan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 73 g tai 228 a artiklan nojalla annetun asetuksen rikkomisesta ja sen yrittämisestä säädetään rikoslain 46 luvun 1—3 §:ssä. Valiokunta ehdottaa myös näiden artiklaviittausten ajantasaistamista.

13. Laki Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Lain 8 §:ään on lailla 434/2000 lisätty uusi 2 momentti ja pykälän otsikko on muutettu. Tämän johdosta pykälän otsikkoa ja lain johtolausetta on tarkistettava ja ehdotetun säännöksen jälkeen on lisättävä 2 momenttia osoittava katkoviiva.

15. Laki rehulain 41 §:n muuttamisesta

Lain 41 §:n 1 momentin säännös menettämisseuraamuksesta ehdotetaan kumottavaksi. Koska momentin 4 kohtaa on muutettu lailla 228/2001, on kohdan sanamuotoa ja lain johtolausetta tarkistettava.

16. Laki siemenkauppalain 19 §:n muuttamisesta

Lain 19 §:n 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi menettämisseuraamusta koskeva säännös. Koska 26 päivänä helmikuuta 1993 annettu siemenkauppalaki (233/1993) on kumottu 4 päivä-

nä elokuuta 2000 annetulla saman nimisellä lailla (728/2000), on lakiehdotus hylättävä.

20. Laki eräiden menettämisseuraamussääntösten kumoamisesta

1 §. Lailla kumotaan eri laeissa olevat säännökset, joissa säädetään pelkästään menettämisseuraamuksesta ja joissa ei ole sellaisia erityismääräyksiä, joita rikoslain 10 luvun uudet säännökset eivät kata. Tällaiset säännökset sisältyvät myös uuden siemenkauppalain (728/2000) 35 §:ään, jalometallituotteista annetun lain (1029/2000) 14 §:ään sekä postipalvelulain (313/2001) 35 §:n 2 momenttiin. Valiokunta ehdottaa, että nämä säännökset kumotaan.

Lakialoite

Lakialoite LA 144/2000 vp. Valiokunta ehdottaa, että rikoslain 2 luvun 16 § kumotaan ja rikoksentekevölyineen menettämisseuraamuksesta

säädetään 10 luvun 4 §:ssä hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—5., 7., 9.—12., 14., 17.—19. ja 21. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 16. lakiehdotus hylätään,

että 1., 6., 8., 13., 15., ja 20. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 144/2000 vp hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 16 §, 17 luvun 23 §:n 4 momentti, 33 luvun 7 §, 37 luvun 13 §, 44 luvun 4 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti ja 46 luvun 8—13 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 16 § laeissa 143/1932 ja 413/1974, 17 luvun 23 §:n 4 momentti laissa 563/1998, 33 luvun 7 §, 37 luvun 13 § sekä 46 luvun 9—11 ja 13 § laissa 769/1990, 46 luvun 8 § mainitussa laissa 769/1990 ja laissa 951/1999, 46 luvun 12 § mainitussa laissa 951/1999 ja 44 luvun 4 §:n 3 momentti laissa 44/1919,

muutetaan 8 luvun 7 ja 12 §, 17 luvun 23 §:n 2 ja 3 momentti, 32 luvun 6 a §, 40 luvun 4 §, 46 luvun 1 § ja 50 luvun 6 §,

sellaisina kuin ne ovat, 8 luvun 7 ja 12 § laissa 138/1973, 17 luvun 23 §:n 2 ja 3 momentti laissa 563/1998, 32 luvun 6 a § laissa 1304/1993, 40 luvun 4 § laissa 792/1989, 46 luvun 1 § mainitussa laissa 769/1990 ja laissa 706/1997 ja 50 luvun 6 § mainitussa laissa 1304/1993, sekä

lisätään lakiin siitä lailla 563/1998 kumotun 10 luvun tilalle uusi 10 luku seuraavasti:

8 luku

Vanhentumisesta

7 §

Menettämisseuraamusta ei saa tuomita, *mikäli* teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. *Menettämiskaavan lyhyt vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.* Jos menettämiskaava koskee 10 luvun 4 §:ssä tarkoitettua rikoksentekevälaintä tai 5 §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta, menettämiskaava ei kuitenkaan vanhennu.

12 §

Menettämisseuraamusta ei saa panna täytäntöön, kun kymmenen vuotta on kulunut lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Jos menettämisseuraamus koskee 10 luvun 4 §:ssä tarkoitettua rikoksentekevälaintä tai 5 §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta, *menettämiskaavan täytäntöönpano* ei kuitenkaan raukea.

10 luku

Menettämisseuraamuksista

1 §

Menettämisseuraamuksen yleiset edellytykset

(1 mom. kuten HE)

Menettämisseuraamuksen määrääminen voi perustua myös rangaistavaksi säädettyyn teokseen,

1) jonka tekijä ei teon hetkellä ole täyttänyt viittätoista vuotta tai on syntakeeton, *(poist.)*

2) jonka tekijä on rangaistusvastausta vapaa 3 luvun 9 tai 10 §:n taikka 10 a §:n 1 momentin nojalla tai muulla vastaavalla perusteella *taikka*

3) *josta oikeushenkilö voidaan tuomita rangaistukseen 9 luvun nojalla, vaikkei rikoksentekevälaintä saada selville tai muusta syyistä tuomita rangaistukseen. (Uusi)*

2 §

Hyödyn menettäminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Hyötyä ei tuomita menetetyksi siltä osin kuin se on palautettu tai *tuomittu taikka* tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Jos korvaus- tai edunpalautusvaatimusta ei ole esitetty tai se on vielä ratkaisematta silloin, kun menettämiskaavasta annetaan ratkaisu, menettämisseuraamus on tuomittava.

3 §

Laajennettu hyödyn menettäminen

Omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi:

1) siltä, jonka todetaan syyllistyneen rikokseen, josta voidaan tuomita vähintään neljä vuotta vankeutta tai sellaisen rikoksen rangaistavaan yritykseen taikka 32 luvun 1 §:ssä, 46 luvun 4 §:ssä, 50 luvun 1 tai 4 §:ssä taikka alkoholilain (459/1968) 82 §:ssä tarkoitettuun rikokseen sekä

2) 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen osalliselta ja siltä, jonka puolesta tai hyväksi edellä mainittu rikos on tehty,

jos rikos on luonteeltaan sellainen, että se voi tuottaa huomattavaa taloudellista hyötyä ja jos on syytä olettaa omaisuuden olevan kokonaan tai osaksi peräisin rikollisesta toiminnasta, jota ei ole pidettävä vähäisenä.

Edellä 1 momentissa mainittu omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi myös:

1) siltä, joka on 1 momentissa tarkoitettuun henkilöön sellaisessa suhteessa, jota tarkoitetaan takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) 3 §:n 1 momentissa *(läheinen)* sekä

2) yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta, yhtiöltä, muulta yhteisöltä tai säätiöltä, joka on 1 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai hänen läheiseensä sellaisessa suhteessa, jota tarkoite-

taan takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa,

jos on syytä olettaa, että omaisuus on *menettämisseuraamuksen tai korvausvelvollisuuden välttämiseksi* siirretty edellä mainituille.

(Poist.) Edellä 2 momentissa tarkoitettua menettämisseuraamusta ei tuomita, jos omaisuus on siirretty yli viisi vuotta aikaisemmin kuin 1 momentissa tarkoitettu rikos on tehty.

(4 mom. kuten HE)

4 §
(Kuten HE)

5 §

Muun omaisuuden menettäminen

(1 mom. kuten HE)

Rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaan- tu taikka rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi mene- tetyksi, jos menettämisseuraamus on tarpeen:

1) esineen tai omaisuuden terveydelle tai ympäristölle haitallisten ominaisuuksien vuoksi,

2) uusien rikosten ehkäisemiseksi, ja esine on erityisen sovelias rikoksen kohteeksi tai rikolli- seen käyttöön,

3) säännöstelyä taikka maahantuontia tai maastavientiä koskevien säännösten tai mää- räysten tarkoituksen toteuttamiseksi tai

4) luonnon tai ympäristön suojelemiseksi an- nettujen säännösten tai määräysten tarkoituksen toteuttamiseksi.

(3 mom. kuten HE)

6 §
(Kuten HE)

7 §

Menettämisseuraamuksen raukeaminen

Tuomioistuin voi *menettämiskaatumuksen ratkaistessaan* vastaajan suostumuksella määrä- tä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määräjassa tuomiossa mainittavat

muutokset tai sen suhteen muuten menetellään tuomiossa mainitulla tavalla, joka tekee menet- tämisseuraamuksen tarpeettomaksi.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

8 §

Arvon menettäminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos kaksi tai useampi tuomitaan samaa esinet- tä tai omaisuutta *koskevaan* arvon me- nettämiseen, he vastaavat siitä yhteisvastuul- lisesti. Se, jota ei ole tuomittu menettämään ar- voa kokonaan, vastaa kuitenkin vain tuomitusta määrästä.

9—11 §
(Kuten HE)

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 §
(Kuten HE)

32 luku

Kätkemisrikoksista

6 a §
(Kuten HE)

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

4 §

Menettämisseuraamus

Edellä 1—3 §:ssä tarkoitettulla rikoksella saa- tu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava val- tiolle menetetyksi rikoksentekijältä tai siltä, jon- ka puolesta tai hyväksi rikoksentekijä on toi-

minut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

46 luku

Säännöstelyrikoksista ja salakuljetuksesta

1 § (Uusi)

Säännöstelyrikos

Joka rikkoo tai yrittää rikkoa

11) Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa pääomien liikkuvuutta, maksuja tai muita taloudellisten suhteiden keskeyttämistä tai vähentämistä koskeissa Euroopan yhteisön perustamissopimuk-

sen 60 tai 301 artiklan nojalla annetuissa asetuk-

sissa säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava säännöstelyrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

50 luku

Huumausainerikoksista

6 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

6.

Laki

ydinenergialain 73 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergialain (990/1987) 73 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 momentin 4 kohta laissa 738/2000, seuraavasti:

73 §

Menettämisseuraamus

Tämän lain 72 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen johdosta on tuomittava menetetyksi vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä:

- 1) rakennettu tai käytetty ydinlaitos;
- 2) toimintansa aloittanut kaivos tai rikastuslaitos ja sellaisessa kaivoksessa tai laitoksessa tuotettu uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste;

3) valmistettu, hallussa pidetty, tuotettu, luovutettu, käsitelty, käytetty, varastoitu tai kuljetettu tai maahan tuotu taikka maasta viety ydinaine tai ydinjäte sekä maahan tuotu taikka maasta viety uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste; sekä

4) hallussa pidetty, valmistettu, koottu, luovutettu, maahan tuotu tai maasta viety aine, laite, laitteisto tai ydinenergia-alan tietoaineisto.

(3 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

8.**Laki****eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä annetun lain 2 a ja 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain (659/1967) 2 a §:n 1 momentti ja 4 §, sellaisena kuin ne ovat laissa 705/1997, seuraavasti:

2 a § (Uusi)

Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvien pääomien liikkuvuutta, maksuja tai muita taloudellisten suhteiden keskeyttämistä tai vähentämistä koskevien Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 60 tai 301 artiklan nojalla annettujen asetusten täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

tai sen yrittämisestä sekä Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan pääomien liikkuvuutta, maksuja tai muita taloudellisten suhteiden keskeyttämistä tai vähentämistä koskevan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 60 tai 301 artiklan nojalla annettujen asetusten rikkomisesta ja sen yrittämisestä säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1—3 §:ssä.

4 §

Rangaistus viranomaisen tämän lain nojalla antaman säännöstelymääräyksen rikkomisesta

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

13.**Laki****Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1139/1994) 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 434/2001, seuraavasti:

8 §

Menettämisseuraamus

(1 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

15.

Laki

rehulain 41 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä kesäkuuta 1998 annetun rehaulain (396/1998) 41 §:n 1 momentti, *sellaisena
kuin se on laissa 228/2001*, seuraavasti:

41 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) valmistaa liikkeeseen laskemista varten, laskee liikkeeseen, käyttää, maahantuo tai maastavie rehuvalmistetta vastoin 4—12 §:n säännöksiä tai niiden nojalla annettuja määräyksiä taikka 13 §:ssä tarkoitettua rajoitusta,

2) valmistaa liikkeeseen laskemista varten, laskee liikkeeseen, käyttää tai maahantuo rehuvalmistetta, joka ei täytä 20 §:ssä ja sen nojalla annetuissa määräyksissä rehuvalmisteille asetettuja vaatimuksia,

3) harjoittaa 21 §:ssä tarkoitettua harhaanjohtavaa markkinointia,

4) laiminlyö noudattaa 16 §:ssä *tai sen nojalla säädettyjä rehuvalmisteiden valmistusta, kuljetusta, varastointia tai omavalvontaa koskevia säännöksiä tai määräyksiä*,

5) laiminlyö 14 tai 19 §:ssä säädetyn taikka 30 §:n 3 momentin tai 31 §:n 1 momentin nojalla määrätyn ilmoitusvelvollisuuden,

6) laiminlyö 15 §:ssä tarkoitetun tiedoston pitämisen tai tiedonantovelvollisuuden tai

7) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn hyväksymisen tai 18 §:ssä säädetyn rekisteröimisen hakemisen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *rehulakirikkomuksesta* sakkoon.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

20.

Laki**eräiden menettämisseuraamussäännösten kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan:

1) 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun arvo-paperimarkkinalain (495/1989) 8 luvun 6 § sekä sen edellä oleva väliotsikko,

2) eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1195/1996) 48 § sekä sen edellä oleva väliotsikko,

3) 5 päivänä helmikuuta 1999 annetun maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 185 §:n 3 momentti,

4) 14 päivänä elokuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/1989) 53 §,

5) aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä 9 päivänä toukokuuta 1932 annetun lain (135/1932) 2 §,

6) 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun koontumislain (530/1999) 27 §,

7) liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun lain (570/1978) 8 §:n 2 momentti,

8) luottoehdoista osamaksukaupassa 21 päivänä joulukuuta 1962 annetun lain (622/1962) 4 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 118/1970,

9) liikennevalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä 24 päivänä heinäkuuta 1998 annetun lain (546/1998) 5 §,

10) puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 9 päivänä maaliskuuta 1990 annetun lain (242/1990) 8 §,

11) räjähdysvaarallisista aineista 19 päivänä kesäkuuta 1953 annetun lain (263/1953) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 89/1983,

12) tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista 28 päivänä marraskuuta 1994 annetun lain (1070/1994) 23 §:n 2 momentti,

13) 10 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lääkelain (395/1987) 99 § sekä sen edellä oleva vä-

liotsikko, sellaisena kuin 99 § on osaksi laissa 1046/1993,

14) 27 päivänä elokuuta 1999 annetun painelaitelain (869/1999) 22 §,

15) 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetun radiolain (517/1988) 20 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 677/1992,

16) 17 päivänä toukokuuta 1947 annetun rajavyyhkelain (403/1947) 10 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 533/1976,

17) 6 päivänä maaliskuuta 1942 annetun standardisoimislain (197/1942) 10 §:n 2 momentti,

18) 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/1991) 63 §,

19) 30 päivänä huhtikuuta 1997 annetun telemarkkinalain (396/1997) 46 §,

20) 23 päivänä toukokuuta 1969 annetun torjunta-ainelain (327/1969) 10 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 707/1995,

21) 10 päivänä helmikuuta 1995 annetun viihdelaitelain (164/1995) 13 §,

22) 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun jätelain (1072/1993) 64 §,

23) kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termiineillä 26 päivänä elokuuta 1988 annetun lain (772/1988) 5 luvun 6 §,

24) 24 päivänä heinäkuuta 1981 annetun maaaineslain (555/1981) 17 §:n 3 momentti,

25) 18 päivänä tammikuuta 1985 annetun rakennussuojelulain (60/1985) 25 §:n 3 momentti,

26) 14 päivänä kesäkuuta 1996 annetun sähköturvallisuuslain (410/1996) 55 §,

27) eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1192/1996) 28 §, (*poist.*)

28) eläinten lääkitsemisestä 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun lain (617/1997) 38 §,

29) 2 päivänä elokuuta 2000 annetun siemenkauppain (728/2000) 35 §, (*Uusi*)

30) jalometallituotteista 1 päivänä joulukuuta 2000 annetun lain (1029/2000) 14 § sekä (Uusi)

2 §
(Kuten HE)

31) 6 päivänä huhtikuuta 2001 annetun postipalvelulain (313/2001) 35 §:n 2 momentti. (Uusi)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajennettua hyödyn menettämistä

koskevan rikoslain 10 luvun 3 §:n soveltamista ja ryhtyy tarvittaessa toimiin mahdollisten epäkohtien poistamiseksi.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Susanna Rahkonen /sd
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Tero Rönni /sd
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Timo Seppälä /kok
	Jyri Häkämies /kok	Marja Tiura /kok
	Toimi Kankaanniemi /kd	Lasse Virén /kok
	Annika Lapintie /vas	vjäs. Seppo Lahtela /kesk (osittain)
	Kari Myllyniemi /kesk	Reijo Laitinen /sd (osittain).
	Kirsi Ojansuu /vihr	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.